

2. Bucovina în istoriografia germană

Emanuel Turczynsky, *Geschichte der Bucovina in der Neuzeit. Zur Social und Kultur Geschichte einer mitteleuropäisch geprägten Landschaft*, Wiesbaden, Harrassowitz Verlag, 1993, 260 p. + 2 hărți + 16 ilustrații

Emanuel Turczynsky, istoric german originar din Cernăuți, fost profesor de istoria estului și sud-estului Europei la Universitatea Ruhr din Bochum, s-a impus în cadrul vieții științifice internaționale prin lucrările și studiile sale, bazate pe o vastă bibliografie, axate cu precădere asupra istoriei Bucovinei.

Studiile sale, vizând mai ales descrierea și explicarea situației confesionale din Bucovina sau situația monarhiei austriece în general, până la 1918, au fost publicate în reviste de specialitate din S.U.A, România, Grecia, Bulgaria, Iugoslavia și, bineînțeles, Germania și Austria.

Dintre lucrările de sinteză ale acestui autor erudit și poliglot amintim *Konfession und Nation* (1976) și *Von der Aufklärung zum Frühliberalismus* (1981), biografiile de personalități bucovinene publicate în renumite lexicoane întregind profilul științific al autorului.

Lucrarea pe care o supunem atenției cititorului român se deschide cu o frumoasă prefață semnată de Johannes Hoffmann (pp. VII-XI), urmată de o **Introducere**: Condițiile-cadru cultural istorice (pp. 1-12), o listă a ilustrațiilor (p. 13-14) și a abrevierilor (p. 14). Enumerăm în continuare capitolele acestei cărți: **Denumirea cultural-geografică și evoluția istorică. Spațiul și destinul istoric al Bucovinei până la 1774** (pp. 15-26); **Colonizările și afluirea imigranților în timpul administrației austriece în secolele 18 și 19** (pp. 27-41); **O nouă justiție și ordine socială** (pp. 42-57); **Modernizarea vieții publice** (pp. 58-71); **Știința și societatea între anii 1848-1858 ("Vormärz")** (pp. 72-88). **Desăvârșirea viabilității instituțiilor. Bisericele și preoții într-o regiune multiconfesională, Misiuni neobișnuite pentru biserica de stat: clerul ortodox și catolic în dialog** (pp. 89-106); **Evreimea bucovineană între hasidism și progres** (pp. 107-112); **Imigranții evanghelici ca promotori ai toleranței religioase în secolele XIX și XX** (pp. 113-120); **Stimularea autonomiei administrative** (pp. 121-138); **Explozia educațională la înființarea universității din Cernăuți** (pp. 139-152); **Societatea poliglotă și cultura ei politică** (pp. 153-167); **Regionalismul dezvoltat în contradicție cu naționalismul de import** (pp. 168-186); **Tensiuni sociale și compromisul național (1890-1914)** (pp. 187-208). **Bucovina de la izbucnirea primului război mondial. Apărarea îndârjită a independenței și alipirea la România** (pp. 209-218); **Restrângerea drepturilor**

minorităților în cadrul politicii de românizare (pp. 219-229); *Semnele prevestitoare ale repatrierii și deportările* (pp. 230-234). Un tabel cronologic (pp. 235-240), o listă a izvoarelor și a bibliografiei folosite (pp. 241-256) și un util indice de persoane (pp. 257-260) întregesc această lucrare.

Cititorul român care va parcurge cu atenție paginile acestei cărți va remarca în primul rând faptul că aceasta se bazează pe o vastă bibliografie, fapt ce demonstrează o mare erudiție, erudiție îmbinată însă și cu fine judecăți de valoare. Astfel, dorind să sublinieze faptul că Bucovina era un teritoriu liniștit în comparație cu Balcanii, autorul conchide că "În opoziție cu miturile eroice ale slavilor balcanici, grecilor și albanezilor, cu lupta lor contra dominației străine turcești care glorifica și dezvolta o ideologie eroică agresivă, în Bucovina începutului de secol XIX exista mitul realizărilor pașnice colective..." (p. 2).

De fapt, încă din paginile introductive cititorul atent va intui faptul că profesorul german este un spirit liberal care privește echidistant istoria diferitelor etnii din Bucovina, căutând să demonstreze că aici a existat un model de conviețuire pașnică, unic în Europa, executându-se "tranziția de la o provincie de margine a imperiului otoman la o regiune culturală de model central-european" (p. 6), model care trebuie și este privit cu interes de Europa. Se oferă astfel imaginea unui **homo bucovinensis** ("formulă" lansată în 1956 de Hans Prelitsch) tolerant și pașnic cu semenii săi, indiferent de religie, rasă sau etnie, bi sau chiar multilingv, produs al culturii și civilizației austriece în general și al iosefinismului în special. Totul însă este coroborat cu situația specială din Bucovina unde "valoarea neobișnuită demonstrată de reprezentanții administrației și de elitele indigene în dezvoltarea unei politici culturale - care în ciuda condiționării unei structuri economice cu caracter retrograd, comparativ cu Europa centrală, a condus în cursul câtorva decenii la o explozie culturală" (p. 8), unde a existat "un regionalism organic format într-un timp îndelungat pe baza toleranței și liniștii, ce s-a opus naționalismului pătrunzând de la Moscova, București și Viena" (*Ibidem*). Până la finele acestei lucrări autorul folosește cu mare iscusință o multitudine de date, cifre, mărturii în sprijinul argumentării ideilor expuse în paginile introductive, multitudinea acestora neputând fi reprodusă nici măcar parțial în cadrul restrâns al recenziei de față, rezultând astfel o expunere de istorie socio-economică, în dauna celei politico-evenimentiale.

Lucrarea recenzată de către noi ilustrează, fără îndoială, seriozitatea științifică devenită legendară a istoricilor germani. În tratarea istoriei românilor bucovineni din această "blühendes Land" (regiune înfloritoare) autorul ajunge însă la niște concluzii care trec dincolo de paradigma descriptivă și explicativă propusă de istoriografia română, putând trezi uneori nedumerirea cititorului român.

Cititorul român va admite fără nici un fel de rezervă faptul că românii din Bucovina au avut numai lucruri bune de învățat de la etnicii germani de aici, considerând strict adevărată afirmația lui Aurel Onciul, citată de către autor: "Germanii sunt buni gospodari, lucrează bine pământul, știu să crească animale

frumoase și sunt adesea meșteșugari. Fiecare țaran știe că germanii cresc cei mai frumoși cai și cele mai frumoase vite... Noi românii avem de învățat - și învățăm astăzi - multe lucruri bune de la coloniștii germani" (p. 196). De asemenea, va găsi justă aprecierea potrivit căreia progresul în Bucovina a început odată cu separarea de Galiția, sau va găsi măgulitoare aprecierea potrivit căreia Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina a fost bine organizată, constituind un model pentru societățile culturale ale celorlalte neamuri din Bucovina. Va admite, de asemenea, că modernizarea Bucovinei s-a datorat mai cu seamă imigranților stabiliți aici.

Unii cititori ar putea să conteste concluziile autorului referitoare la catalogarea "trezirii" conștiinței naționale la unii dintre intelectualii români din Bucovina drept "naționalism de import" sau la conchiderea că majoritatea populației bucovinene nu dorea unirea cu România. Fără motive reale ar apărea această contestare, deoarece - istoric vorbind - populația dintr-un ținut de margine redus ca întindere nu-și poate permite luxul declarării simpatiei fățișe pentru un stat sau altul, ci trebuie să-și rezerve o expectativă strategică. În fond, credem, nu este vorba decât de o autoconservare. Această contestare nu ar fi decât expresia obsesiei unui popor tânăr, cu o cultură minoră în raport cu marile culturi, care-și construiește din istorie o mitologie justificativă a eșecurilor sale. Personal suntem convinși că majoritatea românilor bucovineni - cu excepția unor intelectuali sau oameni politici - au fost în mod sincer loiali împăratului, cercetările de sociologie și politologie demonstrând cu prisosință ce impact are întotdeauna asupra unor oameni simpli mitul "bunului împărat". Conchidem că la 1918 pur și simplu Dumnezeu a ținut cu România.

Nedumerirea cititorului român poate fi însă justificată de faptul că în lucrarea de față autorul nu arată caracterul **totuși nedrept** al anexării Bucovinei la Austria și de faptul că perioada interbelică este prezentată drept o perioadă de românizare forțată, de tracasare a minorităților naționale pe plan cultural și politic de către statul român (românizarea Universității din Cernăuți, inscripționarea în românește a indicatoarelor stradale, aducerea de coloniști români în unele comune ucrainene, antisemitismul de atunci). Credem totuși că românii sunt un popor tolerant (au spus-o și străinii), iar fapte ca cele iacriminate de autor s-au petrecut - și se mai petrec încă - în orice teritoriu unde administrația unui stat se schimbă cu cea a altui stat, mai ales dacă trecutul istoric permite accentuarea unor pusee naționaliste. De asemenea, nu se amintește munca administrației edilitare românești din perioada interbelică.

În cadrul strâmt al recenziei de față nu se pot dezbate *per extensum* asemenea probleme, astfel că lăsăm cititorului român latitudinea aprecierii acestor concluzii ale autorului lucrării. Credem însă că sunt absolut necesare dezbaterile **științifice** între istoricii germani, români și ucraineni, unde, *sine ira et studio*, istoria **trebuie** explicată fără influența nefastă și distructivă a factorului politic. Istoricii germani, prin natura împrejurărilor istorice, pot și trebuie să fie mai "detașați"

emoțional față de istoria Bucovinei decât istoricii români sau ucraineni, iar prestața lor științifică unanim recunoscută ar putea ajuta mult la conturarea unei istorii obiective a Bucovinei, creându-se astfel o paradigmă istorică recunoscută și de comunitatea științifică internațională. În rest, chestiunile litigioase politico-teritoriale vor fi soluționate prin implacabila Justiție Divină.

Per ansamblu, această lucrare de istorie ne propune o înțelegere a istoriei bucovinene ca un model de colaborare și concordie demn de urmat, dincolo de rase, etnii, religii. Practic, ni se oferă un fel de paradigmă de istorie a viitorului (recunoscută fiind concepția profesorului german de proiectare a viitorului studiind în mod echidistant trecutul tuturor etniilor din Bucovina). Considerăm noi că această paradigmă poate deveni operabilă dacă în Europa nu vor mai fi convulsii economice, sociale și politice, iar cuvintele profesorului german de încheiere a lucrării își vor păstra întreaga valabilitate: "Și dacă istoria este un permanent dialog cu trecutul, ea este necesară, să așteptăm aprofundarea cunoștințelor despre aceste forme de conviețuire a oamenilor de comunități religioase și limbi diferite. Dacă de aceste cunoștințe ar putea să depindă și să rezulte apoi piatra de construcție pentru o Europă unită pașnic, va trebui să acordăm considerația cuvenită structurilor sociale și mentalităților est-central europene" (p. 234).

Considerăm că lucrarea ar trebui tradusă în limba română pentru valoarea sa intrinsecă, deoarece cititorul român va putea găsi citind-o referințe bogate despre viața tuturor minorităților din Bucovina care au trăit alături de români, viață despre care se cunosc atât de puține lucruri, pe de o parte. Pe de altă parte i s-ar oferi posibilitatea de a vedea cum este privită istoria Bucovinei de către un reprezentant al unei mari culturi, acesta văzând în fond cum este percepută istoria noastră în istoriografia apuseană. Acest din urmă lucru ar putea evita poate permanentizarea unei viziuni triumfaliste asupra istoriei noastre, impuse de **toate** regimurile politice din trecutul românesc, cu urmări extrem de grave, pe termen lung, asupra psihologiei naționale românești.

Florin Pintescu